

Socialdepartementet

Åsa Forsell
08 782 91 74
Asa.forsell@tco.se

Avskaffande av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen Ds 2015:17

TCOs övergripande synpunkter

Från TCO:s perspektiv är det bra att utförsäkringarna från sjukförsäkringen upphör i och med förslaget att ta bort den bortre tidsgränsen, men TCO förordar i första hand ett annat tillvägagångssätt än ett slopande av bortre tidsgränsen. TCO:s förslag till lösning på utförsäkringsproblematiken är att förlänga den maximala tiden med sjukpenning ett år och att de fortsatt sjuka ska kunna erhålla tidsbegränsad sjukersättning efter det. TCO vill också höja varningsflagg för att ett slopande av bortre parentes, utan ytterligare åtgärder, riskerar att driva på den redan ökande sjukfrånvaron.

Det mest centrala med att utförsäkringarna upphör – oavsett om det sker genom slopande av bortre parentes eller genom TCO:s förslag om återinförande av tidsbegränsad sjukersättning – är att tryggheten för sjuka ökar. Sjuka behöver inte känna ovisshet om sin ekonomiska försörjning och kan fokusera på tillfrisknande, rehabilitering och omställning för återgång i arbete i den mån det är möjligt. Sjuka slipper också riskera att slås ut och lämna arbetslivet i förtid som lösning när sjukpenningdagarna tar slut och de behöver inte bli beroende av stöd från kommunen eller närstående för att klara sin försörjning. Samhället slipper också den ineffektiva rundgången med utförsäkrade och stor andel återvändare bland dessa samt även de extra administrativa kostnader som övergången mellan de olika ersättningsformerna (sjukpenning respektive aktivitetsersättning) innebär. I departementsskrivelsen tydliggörs hur ineffektivt det har varit att skicka alla långvarigt sjuka på arbetslivsintroduktion efter ett visst antal sjukfrånvarodagar – de flesta har haft mycket låg aktivitetsnivå och saknat förmåga att tillgodogöra sig några insatser, även om många samtidigt upplevt kontakten med arbetsförmedlingen som positiv.

¹ Se TCOs rapport ”35 förslag för en bättre sjukförsäkring” från november 2013.

I TCO:s förslagspaket för en bättre sjukförsäkring med ökade möjligheter att ta till vara de sjukas kompetens, ingår att de tidigare tidsgränserna ska mjukas upp, så man inte går vidare till nästa nivå i arbetsförmågebedömningen om rehabiliteringsinsatser pågår med sikte på omställning och/eller återgång i arbete. En annan viktig pusselbit i TCO:s förslag är ett nytt steg i rehabiliteringskedjan där de sjukas arbetsförmåga prövas mot "arbeten där den försäkrades kompetens kan tas till vara" innan arbetsförmågan prövas mot andra arbeten på arbetsmarknaden. Förslag kring dessa punkter finns tyvärr inte i departementsskrivelsen, men är enligt TCO något som regeringen bör titta närmare på.

Mer detaljerade kommentarer

Sjukförsäkringen måste utformas på ett sätt så att den upplevs trygg för den enskilde. Att försäkringen ger en rimlig ekonomisk ersättning vid sjukdom och att den enskilde känner att det går att "lita på" försäkringen är väsentligt för dess legitimitet. För allmänhetens förtroende för försäkringen är det bland annat viktigt att den ger en rimlig ersättning och att den är långsiktigt stabil. De förändringar som gjorts i försäkringen sedan 2008 har skadat förtroendet för försäkringen och också gjort det svårt för den enskilde att veta vad som gäller i händelse av sjukdom. Många läkare tycks också uppleva svårigheter när det gäller att veta vad som krävs av läkarintygen i de olika stegen i rehabiliteringskedjan, så även vid den bortre tidsgränsen. Ett borttagande av den bortre tidsgränsen ökar således tryggheten.

När det gäller avskaffandet av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen vill TCO peka på att ett viktigt motiv till en tidsgräns är att sjukförsäkringen bygger på försäkringsprincipen, vilket innebär att de försäkrade (åtminstone som utgångspunkt erhåller en rätt till ersättning i kraft av inbetalda avgifter till försäkringen). Ett avskaffande av den bortre tidsgränsen leder till att de försäkrade kan erhålla sjukpenning hur länge som helst, vilket bryter mot försäkringsprincipen. Vid borttagande av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen finns det dessutom en risk att sjukpenning från sjukförsäkringen kommer att betraktas som bidrag, och det inslag av hjälp till självhjälp som finns i sjukförsäkringen suddas ut. TCO delar arbetsgruppens syn att det har varit problematiskt att sätta in en resurs som ALI samtidigt som man försämrar människors ekonomiska trygghet. Bytet av ersättning har skapat osäkerhet och oro även för dem som i realiteten inte fått en sänkt månadsersättning. Detta är inte en god grund för att tillgodogöra sig en resurs som ALI. ALI och framförallt

arbetsförmedlingens bemötande av den enskilde har trots allt upplevts som positivt, när de väl påbörjat åtgärden. Många av TCO-förbundens medlemmar har dock varit så sjuka att några egentliga arbetslivsinriktade åtgärder inte kunnat genomföras eller ens påbörjas under programmet.

Utredarna tänker sig att Arbetsförmedlingen som resurs, i och med att ALI:n tas bort, ska kunna komma in tidigare i rehabiliteringskedjan. Om samarbetet mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen inte regleras tydligare finns det dock en risk för att de försäkrade inte får del av de åtgärder som de behöver. Att det funnits en viss dag i rehabiliteringskedjan då Arbetsförmedlingen ska kopplas in har inte endast varit av ondo. Om förändringen resulterar i att resurserna används mer individanpassat är det detta positivt. Det är centralt att sjukskrivna med långvarig nedsättning av arbetsförmågan erbjuds stöd och rehabilitering för återgång i arbete så länge de kvarstår i sjukförsäkringen, och att Försäkringskassan ges resurser för att genomföra sitt uppdrag med kontroll och prövning av arbetsförmåga.

I dagens sjukförsäkringssystem saknas det en beståndsdel. Något förenklat finns i dag sjukpenning för sjukdom med en kortare prognos och sjukersättning för sjukdom med en varaktig prognos. För den försäkrade som har en långvarig, men inte varaktig prognostiserad arbetsoförmåga, finns ingen särskild ersättning, utan dessa fall ska rymmas under sjukpenningen. Man har därför utformat ett antal undantagsregler i sjukpenningssystemet för att vissa grupper bland annat ska kunna få sjukpenning under längre tid än 914 dagar. Detta har gjort försäkringen onödigt komplicerad och orsakar inte sällan en känsla otrygghet för den som drabbats av långvarig sjukdom. Enskilda försäkrade som inte passar in i undantagsskrivningarna riskerar också att bli utan ersättning. Att man nu tar hand om problemet med den bortre gränsen i sjukförsäkringen är positivt ur den synvinkeln, men TCO har, som framgår ovan, föreslagit en annan lösning.

TCO har föreslagit att gränsen för hur länge man kan ha sjukpenning förlängs med ett år samt att den tidsbegränsade sjukersättningen återinförs, i kombination med att sjukersättningen reformeras så att den ger ett bättre ekonomiskt skydd. Sjukersättning som är begränsad i tid är lämplig för att ge den försäkrade en ekonomisk trygghet vid långvarig arbetsoförmåga. Då sjukpenningen i dag vanligtvis beviljas för kortare tider åt gången, även i de fall då prognosen är att arbetsoförmågan blir långvarig, skulle ett återinförande av tidsbegränsad sjukersättning kunna ge den försäkrade ett mer stabilt ekonomiskt skydd vid långvarig arbetsoförmåga.

Utan andra ändringar och reformer när det gäller sjukersättningen anser TCO att ett avskaffande av den bortre gränsen i sjukförsäkringssystemet är en rimlig lösning för att stoppa rundgången i sjukförsäkringssystemet och skapa en större trygghet för den försäkrade. Det torde också innebära ett effektivare resursanvändande då Arbetsförmedlingens åtgärder kan koncentreras till dem som har möjlighet att dra nytta av dessa.

TCO ser positivt på arbetsgruppens förslag att regeringen bör följa upp att individerna verkligen erbjuds den rehabilitering och det stöd för omställning som behövs för att kunna återgå i arbete så snabbt som möjligt. TCO delar också bedömningen att regeringen bör följa upp att myndigheterna använder resurserna på ett effektivt sätt samt att individerna får tidiga och aktiva insatser.

Avslutningsvis ställer sig TCO frågan om ett borttagande av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen kan komma att påverka möjligheterna till prövning av arbetsskada på ett negativt sätt. Regeringen bör titta närmare på detta för att säkerställa att så inte är fallet.

Eva Nordmark

Ordförande

Handläggare

Åsa Forsell